

research competence of students of philology – the future teachers of Ukrainian language, are analyzed. The author characterized the language culture research competence in a group of compatible professional competences of the students; the content and aspects of language culture research competence of students of philology are justified.

Key words: *language culture research competence, competence method, language didactics, students of philology, content and aspects of language culture competence.*

УДК 371.13: 316.454.5:372.4
ББК 74р

Марія Оліяр

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Стаття присвячена проблемі формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Розкрито зміст педагогічних умов формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів. Визначено перспективні напрями подальшого дослідження проблеми.

Ключові слова: *вчитель початкових класів, комунікативно-стратегічна компетентність, формування комунікативно-стратегічної компетентності, педагогічні умови.*

Постановка проблеми. В умовах модернізації вищої педагогічної освіти в Україні зростають вимоги до якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Це зумовлено суспільним замовленням на фахівця, який не лише здатний майстерно навчати молодших школярів мови, але й успішно використовувати її як засіб спілкування з метою розв'язання різноманітних навчально-виховних завдань. Тому проблема формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів загалом і такої її складової, як комунікативно-стратегічна компетентність, є однією з найбільш актуальних у сучасній лінгводидактиці.

У формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів вирішальну роль відіграє навчально-виховний процес ВНЗ, якщо для цього створені належні умови. Педагогічні умови формування КСК майбутніх педагогів мають свою специфіку, пов'язану зі змістом професійної комунікативної підготовки майбутніх учителів, з одного боку, та особливостями функціонування початкової школи в Україні на сучасному етапі, з іншого. Тому їх обґрунтування можливе на основі врахування суспільного замовлення на спеціаліста з визначеними характеристиками, освітньо-кваліфікаційних вимог напряму підготовки "Початкова освіта", аналізу змісту та структури комунікативно-стратегічної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів розкриті в працях М.Євтуха, І.Зязюна, В.Кан-Калика, Н.Кічук, Н.Кузьміної, Н.Ничкало, В.Семиченка та ін. Шляхи формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів були предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених (Л.Бірюк, А.Богуш, М.Вашуленко, О.Гаврилюк, Т.Грітченко, Ю.Караулов, О.Леонтєв, Л.Мацько, І.Нестерова, С.Оськіна, Т.Руденко, О.Семенов, Т.Симоненко та ін.).

Проблему міжпредметної інтеграції та трансдисциплінарності вивчали Ю.Бабанський, В. Коротова, Н.Менчинська, Е.Моносзон, І.Лернер, В.Онищук, М.Скаткін,

Н.Сорокін, В.Фоменко та ін.). Навчально-педагогічний дискурс досліджували О.Власова, А.Габідулліна, В.Карасік, М.Олешков, Ю.Щербініна та ін.).

Водночас проблема формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів досі не привертала належної уваги дослідників.

Формулювання цілей (постановка завдання). Мета і завдання статті полягають у характеристиці педагогічних умов формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічні умови розглядаємо як комплекс обставин, створених у межах освітньо-комунікативного середовища ВНЗ, що сприяють ефективному та результативному формуванню комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, розвитку їхньої комунікативної особистості, накопиченню досвіду комунікативно-стратегічної діяльності, стимулюванню пізнавальної активності, професійному самостановленню студентів. На основі здійсненого аналізу наукових праць визначено такі педагогічні умови, необхідні для ефективного формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів:

1. Забезпечення дискурсивно-трансдисциплінарної організації формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Дискурсивно-трансдисциплінарна організація формування комунікативно-стратегічної компетентності є наскрізною системою, спрямованою на забезпечення чітко спланованого, організованого й методично доцільного навчання студентів комунікативно-стратегічної діяльності в умовах навчання в ВНЗ. Зasadничим принципом цієї організації, на якому базується компетентнісний підхід в освіті загалом, є принцип “навчатись діючи”.

Дискурсивно-трансдисциплінарна організація формування КСК спрямована насамперед на формування ціннісно-мотиваційної сфери майбутнього педагога, що забезпечує професійну спрямованість процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, оскільки передбачає формування інтересу до цього виду професійної діяльності, потреби в набутті спеціальних знань та вмінь, у самовдосконаленні, що є стимулами успішного навчання студентів. Мотивація діяльності з метою формування комунікативно-стратегічної компетентності, в основі якої лежить пізнавальний інтерес, відіграє основну роль у навчальній діяльності майбутніх педагогів. Мотивація тісно пов'язана з метою і цілями навчання. Тому важливим завданням викладача є розвиток пізнавальних інтересів студентів, їх трансформація в професійні мотиви, що в кінцевому результаті сприятиме підвищенню ефективності і якості навчання. Реалізація мотиваційного компонента найбільш ефективно може бути забезпечена за умови реалізації особистісно-прагматичного підходу до навчання майбутніх педагогів, що обов'язково передбачає прийняття ними мети навчання як своєї особистої цілі, внутрішньої потреби, активну участь студентів у кожному етапі навчального заняття, формування позитивного ставлення до навчання.

Дискурсивно-трансдисциплінарна організація формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів базується на понятті дискурсу. Найважливішими положеннями щодо дискурсу, визначальними для започаткованого дослідження, є наступні: статична модель мови, побудована на основі тексту, є занадто простою і не відповідає її природі; динамічна модель мови має базуватися на комунікації, тобто спільній діяльності людей, які намагаються

висловити свої почуття, обмінятися думками, ідеями, досвідом або вплинути одне на одного; спілкування відбувається в комунікативних ситуаціях, котрі повинні розглядатися у культурному контексті; головна роль у комунікативній ситуації належить людям, а не засобам спілкування [7, с. 42].

Трансдисциплінарність є основою розширення інтегративних зв'язків у змісті навчання і трактується сучасними вченими як спосіб більш глибокого проникнення в сутність явищ і процесів, ніж це відбувається на рівні міжпредметних зв'язків. Трансдисциплінарність характеризується в термінологічних джерелах як один з основних способів вирішення проблем ХХІ століття, сучасний принцип організації наукового знання, який відкриває всебічні можливості взаємодії декількох дисциплін при вирішенні комплексу проблем суспільства; спосіб розширення наукового світогляду, який полягає в розгляді того чи іншого явища поза рамками якоїсь однієї наукової дисципліни [2].

Таким чином, дискурсивно-трансдисциплінарна організація формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів є інтегративною єдністю принципів, мети, змісту, методів і прийомів, форм комунікативної взаємодії викладача та студентів, яка всебічно сприяє реалізації всіх компонентів системи формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

З метою цілісного системного формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів та впровадження педагогічної умови щодо забезпечення його дискурсивно-трансдисциплінарної організації передбачається: визначення трансдисциплінарного поля навчальних дисциплін як теоретичної та практичної основи формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів; визначення системи трансдисциплінарних понять навігаційного характеру, які дозволять створити ситуацію взаєморозуміння на основі єдиної системи кодування та декодування навчальної інформації, об'єднати зміст лінгвістичних і педагогічних дисциплін навколо проблеми формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів; створення нормативно-методичної бази процесу формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів (робочих програм, методичних посібників, рекомендацій, перспективних планів роботи, дидактичних матеріалів тощо) на трансдисциплінарній основі; розроблення системи міжпредметних навчальних завдань, комунікативних ситуацій, вправ, дидактичних ігор з метою розвитку ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх педагогів, моделювання реальних професійних умов, забезпечення трансдисциплінарних зв'язків у процесі експериментального навчання; розроблення системи контрольних тестових завдань трансдисциплінарного характеру задля моніторингу рівнів сформованості комунікативно-стратегічної компетентності студентів, рефлексії засвоєного студентами комплексу комунікативних знань та вмінь як відображення прагматичної сторони професійної підготовки.

2. Створення розвивального комунікативно-стратегічного освітнього середовища в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів. Повноцінне формування всіх складових комунікативно-стратегічної компетентності можливе лише в колективній публічній комунікативній практиці. Тому важливе завдання вищої педагогічної освіти – створити таке освітнє середовище, яке б сприяло розвитку творчого мислення студентів, усвідомленню власної неповторності, здатності адаптуватися в розмаїтті соціального і професійного життя. Середовищне спрямування діяльності ВНЗ вважаємо інтегрованою умовою

ефективного формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів та їхньої підготовки до комунікативно-стратегічної діяльності в школі.

У сучасній педагогічній науці спостерігається чимало понять, пов'язаних з цим спрямуванням, а саме: освітнє середовище (Є.Бондаревська, І.Левицька, А.Лукіна, І.Улановська та ін.); соціокультурне середовище ВНЗ, розвивальне освітнє середовище (Б.Ельконін, Б.Скоморовський, І.Фурман, Т.Чернікова); освітній простір (Л.Новікова, С.Савченко, В.Селіванова та ін.); особистісно зорієнтоване виховне середовище (І.Бех) та ін.

Освітнє середовище вищого навчального закладу розглядається як психолого-педагогічна реальність, що містить спеціально організовані умови для формування особистості майбутнього фахівця та можливості для її розвитку, включені в соціальне і просторово-предметне оточення, сутністю якої є сукупність взаємодій і особистісних особливостей учасників освітнього процесу, змісту освіти, способів його засвоєння [3, с. 124]. Наукові засади розвивального освітнього середовища розробляли такі вчені, як В.Петровський, Л.Кларіна, В.Орлов, В.Панов, Л.Стрелкова, І.Фрумін, В.Ясвін та ін.

І.Габа характеризує освітнє середовище вищого навчального закладу як багаторівневу взаємодію між його суб'єктами, що, на її думку, дає можливість визначити наявність або відсутність розвивального потенціалу освітнього середовища. З цього погляду основними характеристиками розвивального потенціалу освітнього середовища вищого навчального закладу І.Габа вважає: суб'єктність – акцентування уваги на таких якостях особистості, як активність, діяльнісне ставлення до себе і навколишньої дійсності, самостійність, рефлексивність, здатність і прагнення до саморозвитку, до вирішення суперечностей; діалогічність – припускає, що діалог є способом пізнання, оскільки зміст процесу взаємодії має включати обмін цінностями між суб'єктами освітнього середовища, а також спільне продукування цінностей; гуманітарну відповідність – розуміння не стільки фактів впливу та умов, скільки ставлення до них людини, сенсу, якого вони для неї набувають; психологічну культуру та безпеку – означає пріоритет психологічного здоров'я, організацію освітнього середовища відповідно до життєвих інтересів, психологічну захищеність особистості; полісуб'єктність – враховує наявність декількох груп суб'єктів освітнього середовища (студенти, педагоги, адміністрація, роботодавці тощо) і вимагає консолідації їх активності та перетворення розрізненої відповідальності у спільну як найважливішої умови для вироблення рішень, що становлять цінність для всіх учасників освітнього процесу [3, с. 125].

Фахова підготовка вчителя початкової школи в такому освітньому середовищі базується на гуманістичній основі та особистісно зорієнтованих технологіях, що, у свою чергу, викликає необхідність визначення нових принципів і методичних підходів, основним завданням яких є не лише формальна поінформованість студентів, але й їхня здатність до творчого застосування одержаних у вищій школі знань та вмінь. Це, зокрема, принципи: партнерського діалогічного спілкування; емоційної відкритості та довіри один до одного; референтності, сутність якої полягає у створенні атмосфери довіри; інтенсивності, різнобічності спілкування студентів один з одним, з викладачами та ін.; “занурення в історико-культурний простір” [4, с. 163–164].

Визнання того, що системоутворювальним чинником та джерелом функціонування освітнього середовища є спілкування, в якому особистість не лише сама розвивається, взаємодіючи з іншими людьми, але й у процесі власної активної

діяльності змінює його (Б.Ананьєв, Н.Волкова, О.Гомонюк, Т.Грушевицька, Г.Гущина, В.Лабунська, О.Леонтєв та ін.), дозволяє характеризувати розвивальне середовище ВНЗ як комунікативно-стратегічне за своєю природою, що охоплює як зовнішню вербальну комунікацію (мотиви, цілі, суб'єктивне сприйняття комунікативної ситуації, програмування мовленнєвої реакції у вигляді комунікативних стратегій і тактик), так і зовнішню, поведінкову сторону спілкування (реалізацію визначених комунікативних стратегій і тактик, комунікативну активність, ініціативність у спілкуванні, майстерність спілкування) [6].

Створення розвивального комунікативно-стратегічного середовища великою мірою залежить від активності студентів. З іншого боку, необхідно створити умови для якомога вищого вияву активності майбутніх учителів, а саме: підтримувати доброзичливу атмосферу для комунікативно-мовленнєвої взаємодії, максимально враховуючи потреби, здібності, індивідуальні особливості студентів; забезпечити партнерський демократичний суб'єкт-суб'єктний характер комунікативно-мовленнєвої взаємодії викладачів та студентів як взаємно зацікавлених в успішному формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів; такі забезпечити характеристики розвивального освітнього середовища, як його відкритість, варіативність, технологічність, креативність; створити організаційні, методичні, матеріально-технічні умови для функціонування розвивального комунікативно-стратегічного освітнього середовища ВНЗ.

Таким чином, розвивальне комунікативно-стратегічне освітнє середовище вишу розуміємо як динамічний професійно-освітній феномен інноваційного характеру, який створюється і розвивається відповідно до замовлення суспільства на підготовку комунікативно компетентного вчителя початкової загальноосвітньої школи, характеризується єдністю і цілісністю, поєднує колективний та індивідуальний досвід комунікативно-стратегічної діяльності суб'єктів навчального процесу і забезпечує формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів. Створення такого середовища є педагогічно керованим процесом забезпечення умов для засвоєння студентами комунікативних стратегій і тактик педагогічної взаємодії.

З метою впровадження педагогічної умови щодо створення розвивального комунікативно-стратегічного освітнього середовища, перевірки її ефективності передбачена реалізація таких етапів: створення колективу викладачів-трансдисциплінарників, компетентних у кількох галузях знань, готових до співпраці один з одним, до погодження принципів, позицій, підходів у формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів; розроблення комплексу заходів з метою оволодіння викладачами та студентами суб'єкт-суб'єктною моделлю комунікативної взаємодії; органічне поєднання традиційних та інноваційних форм і методів роботи зі студентами, використання новітніх технологій формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів (когнітивно-гіпертекстової, діалогової технологій, кейс-методу, технології педагогічного портфоліо, ігрового моделювання, проектних технологій тощо) у процесі викладання лінгвістичних та педагогічних дисциплін з метою залучення студентів до різних видів професійно зорієнтованої комунікативної діяльності, збагачення досвіду комунікативної взаємодії; підвищення творчої пізнавальної активності майбутніх педагогів шляхом надання їм можливостей для самоорганізації, вільного вибору змісту, форм і методів навчання.

3. Занурення майбутніх учителів початкових класів в активну науково-дослідницьку та самостійну комунікативно-мовленнєву діяльність. Актуалізація засвоєних студентами під час навчальних занять знань та умінь у процесі їхньої науково-дослідницької та комунікативно-мовленнєвої діяльності – необхідна ланка формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів, яка забезпечує спрямованість майбутніх учителів початкових класів на самовдосконалення комунікативних якостей. У дидактичній системі студент виступає в подвійній функції: з одного боку – як об’єкт викладання, а з іншого – як суб’єкт учіння. Становлення студента як суб’єкта навчальної діяльності, на думку А.Білошицького та І.Бережної, – процес тривалий, що охоплює кілька стадій: на стадії адаптації до умов вишу відбувається активне пристосування студентів до нових умов, усвідомлення вимог ВНЗ, своїх прав та обов’язків; друга стадія ідентифікації з вимогами навчальної та навчально-професійної діяльності передбачає активне засвоєння і кваліфіковане виконання студентом своєї соціальної ролі, його підготовку до майбутньої професії, свідоме керівництво власною діяльністю і поведінкою на основі усвідомлених мотивів і цілей; третя стадія – самореалізація в освітньому процесі – полягає в цілеспрямованому формуванні особистісних якостей і професійних умінь у всіх видах діяльності на основі взаємозв’язку та поєднання мотивів і цілей, внутрішніх інтенцій із зовнішнім педагогічним впливом; четверта стадія – самопроєктування професійного становлення – полягає в прояві суб’єктності студента, який здійснює самостійне, цілеспрямоване перетворення особистісних здібностей і властивостей у соціально та професійно значущі якості [1, с. 63]. Як бачимо, на кожній з визначених стадій активність студента є обов’язковим виявом його суб’єктності.

Активність виявляється в діяльності, однак вона є беззмістовною, якщо чітко не визначена мета діяльності. Саме спрямованість на результат характеризує активність особистості як доречну, адекватну і необхідну. Тому активну діяльність майбутніх учителів початкових класів характеризуємо як цілеспрямовану, інтенсивну, особистісно значущу діяльність, результатом якої є розвиток у студентів індивідуальних особистісних і професійних якостей та здатностей, а також позитивні кількісні та якісні перетворення педагогічної дійсності в бажаному напрямі.

Самостійність передбачає володіння сукупністю знань, умінь, навичок особистості і обумовлюється, з одного боку, ставленням до умов здійснення та результатів своєї діяльності, а з другого – зв’язками з іншими людьми у процесі діяльності [5, с. 297]. Таким чином, поняття “активність” та “самостійність” тісно пов’язані з поняттям “діяльність”, є її характеристиками. Самостійну діяльність майбутнього вчителя початкових класів розуміємо як складну інтегровану властивість особистості, яка поєднує особистісні риси, свідому мотивацію, сукупність знань, умінь і навичок, що дозволяють діяти за власною ініціативою, досягати запланованого результату, засвоювати нові знання та способи діяльності.

Дослідження вчених (Н.Шевченко, З.Курлянд, Я.Ляудіс, Р.Хмелюк та ін.) довели, що відсутність цілеспрямованої організації і контролю самостійної навчальної діяльності студентів призводить до негативних наслідків. Тому студентів необхідно спеціально готувати до самостійної роботи, що можливе за умови вирішення таких завдань: визначити місце самостійної роботи в навчальній діяльності студентів; означити необхідний комплекс навчальних дій для її реалізації; визначити роль викладача в організації та управлінні самостійною роботою;

визначити шляхи спільної діяльності викладача і студентів; розробити систему навчальних завдань та способів контролю [9, с. 250–251].

Позитивна мотивація самостійної комунікативно-мовленнєвої діяльності майбутніх педагогів формується в процесі їхньої активної науково-дослідницької роботи. Проблеми організації науково-дослідницької роботи студентів у процесі фахової підготовки розглядалися в працях багатьох учених (О.Дубасенюк, Н.Гавриш, О.Глущенко, П.Горкуненко, О.Казанцева, Г.Кловак, О.Микитюк, О.Нечаєва та ін.). Ця робота здійснюється в двох взаємопов'язаних напрямках: а) оволодіння студентами способами організації, методологією та методикою наукових досліджень у процесі навчання; б) систематична участь у наукових дослідженнях під керівництвом викладачів у позанавчальний час. Відповідно вчені вживають два поняття: навчально-дослідницька діяльність студентів (Ф.Галіулліна, О.Глущенко, О.Казанцева, Т.Калашникова, О.Нечаєва та ін.) та науково-дослідницька діяльність.

Навчально-дослідницька діяльність є складовою навчального процесу, що реалізується через упровадження елементів наукових досліджень під час лекційних, практичних, лабораторних занять, починаючи з молодших курсів, а надалі в процесі роботи над курсовими, дипломними, магістерськими проектами. Ця складова забезпечує масову участь студентів у науково-пошуковій діяльності, пов'язаній з формуванням їхньої комунікативно-стратегічної компетентності, шляхом опрацювання наукової літератури, підготовки виступів, доповідей, наукових статей, цілеспрямованого самостійного пошуку наукової інформації, здійснення мікродосліджень, вибору й застосування методів наукових досліджень (спостереження, анкетування, бесіда, метод рейтингу, самооцінки, статистичні методи та ін.), аналізу та повідомлення їх результатів тощо. Науково-дослідницька діяльність студентів зорієнтована на індивідуальний підхід до виявлення наукових інтересів студентів, їхню участь у різних позанавчальних формах дослідницької діяльності (гурток, проблемна група, лабораторія, студентські наукові конференції) з метою здійснення самостійного творчого дослідження обраної наукової теми.

Обидва напрями пошукової роботи студентів сприяють поглибленню їхньої поінформованості з означеного кола питань, розвиткові пізнавальних інтересів, мотивів комунікативно-стратегічної діяльності, педагогічного спрямування, креативності і є невід'ємною складовою формування комунікативно-стратегічної компетентності. Водночас існує необхідність використання інших ефективних форм організації дослідницької діяльності студентів: проведення педагогічних читань, колективне обговорення актуальних проблем, наукові дискусії, створення індивідуальної інформаційної бази, участь у клубах за інтересами, проведення тренінгів дослідницьких умінь, виконання індивідуальних науково-дослідницьких завдань під час проходження навчально-ознайомлювальної та виробничих практик тощо.

Психолого-педагогічні аспекти практичної підготовки студентів розкриті в працях таких учених, як О.Абдулліна, І.Бех, В.Бондар, Ф.Гоноболін, Н.Кузьміна, О.Савченко, В.Сластьонін, Л.Спірін, О.Щербаков, М.Ярмаченко та ін. Діяльність студентів під час педагогічної практики є аналогічною до професійної діяльності вчителя. Виконання студентами програм різних видів педагогічної практики передбачає вирішення таких завдань: 1. Навчитися розглядати й аналізувати співвідношення між теоретичними положеннями дидактики, теорії та методики виховання з організації навчально-виховного процесу та практичною роботою вчителя-предметника і класного керівника. 2. Формувати вміння та навички спостереження й аналізу організації навчально-виховного процесу в навчальному

закладі. 3. Удосконалювати власні професійні вміння й навички, здобувати нові знання. 4. Формувати вміння самоаналізу й самокорекції власної професійної діяльності. 5. Удосконалювати й коректувати професійні вміння педагогічного спілкування [8, с. 4–5]. У процесі педагогічної практики перевіряється дієвість здобутих студентами знань, а також умінь комунікативно-мовленнєвої діяльності. Майбутні педагоги опановують нові способи комунікативної взаємодії з молодшими школярами, сучасні технології навчання дітей, використовують засвоєні в процесі фахової підготовки комунікативні стратегії і тактики, конструюють нові стратегічні і тактичні підходи залежно від конкретної комунікативної ситуації, глибше усвідомлюють потребу в постійному професійному самовдосконаленні.

З метою занурення майбутніх учителів початкових класів в активну науково-дослідницьку та самостійну комунікативно-мовленнєву діяльність передбачено здійснення таких заходів: забезпечення належної організації самостійної роботи студентів та управління нею шляхом попередньої підготовки майбутніх педагогів до цієї роботи, розроблення системи професійно спрямованих навчальних завдань та засобів контролю; використання ефективних форм навчально-дослідницької та науково-дослідницької роботи студентів з метою залучення майбутніх учителів початкових класів до досліджень у сфері навчальної комунікації; залучення викладачів лінгвістичних та педагогічних дисциплін до розроблення наскрізної програми педагогічних практик студентів напряму підготовки “Початкова освіта”, їх належного психолого-педагогічного та методичного забезпечення з метою здійснення завдань формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх педагогів; розроблення системи індивідуальних науково-дослідницьких завдань для студентів-практикантів з метою організації самостійних досліджень проблеми педагогічного спілкування в початковій школі.

Висновки. У процесі дослідження виявлено, що для ефективного формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів необхідно створити такі педагогічні умови: забезпечення дискурсивно-трансдисциплінарної організації формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів; створення розвивального комунікативно-стратегічного освітнього середовища в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів; занурення студентів в активну науково-дослідницьку та самостійну комунікативно-мовленнєву діяльність.

Перспективу подальших досліджень в означеному напрямі вбачаємо в розробленні конкретних шляхів реалізації визначених педагогічних умов.

1. Білошицький А.В., Бережна І.Ф. Становлення суб’єктності студентів в освітньому процесі вузу / А.В.Білошицький, І.Ф.Бережна // Педагогіка. – 2006. – № 5. – С. 60–66.
2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Трансдисциплінарность>
3. Габа І.М. Експертиза як спосіб оцінки інноваційного потенціалу освітнього середовища ВНЗ / І.М.Габа // Актуальні проблеми психології. – 2014. – Т.7. – Вип. 36. – С. 121–131.
4. Гомонюк О. Гуманістичне освітнє середовище – провідна умова формування професійно-педагогічної культури майбутнього соціального педагога / О.Гомонюк // Вісник Львів. ун-ту. Сер. пед. – 2009. – Вип. 25. Ч. 1. – С. 160–168.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
6. Грушевицкая Т.Г. Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов / Т. Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А. П. Садохин / Под ред. А. П. Садохина. – М.: Юнити-Дана – 352 с.
7. Карасик В.И. Этнокультурные типы институционального дискурса / В.И.Карасик // Этнокультурная специфика речевой деятельности.: Сб. обзоров / РАН. ИНИОН. Центр

гуманит. Науч.-информ. Исслед.; Отд. Языкознания; Редкол.: Трошина Н.Н. (отв. Ред) и др. – М., 2000. – С.37–63.

8. Сергійчук О.М., Скутіна В.І., Онищенко Н.П. Організація педагогічної практики у педагогічному університеті: Навчально-методичний посібник для студентів, магістрантів педагогічних університетів / О.М.Сергійчук, В.І.Скутіна, Н.П.Онищенко. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – 47 с.
9. Шевченко Н.Ф., Шевченко А.І. Керування самостійною роботою студентів у вищих навчальних закладах / Н.Ф.Шевченко, А.І.Шевченко // Вісник Запорізького національного університету. Серія Педагогічні науки. – 2008. – № 1. – С. 248–253.

The article is devoted the problem of forming communicative strategic competence of future teachers of initial classes. The author reveals the content of pedagogical conditions of forming communicative strategic competence of future teachers. The author defines perspective directions of further research problems.

Key words: *future elementary school teacher; communicative-strategic competence, formation of communicative-strategic competence, pedagogical conditions.*

УДК 378.132
ББК 74.200.5

Лариса Сливка

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури поточено сутність понять “здоров'яорієнтоване середовище”, “підготовка учителів початкових класів до організації здоров'яорієнтованого середовища”, “готовність учителів початкових класів до організації здоров'яорієнтованого освітнього середовища”. Запропоновано модель підготовки студентів спеціальності “Початкова освіта” до організації здоров'яорієнтованого середовища. Представлено сукупність знань, необхідних для розв'язання професійно значущих завдань та здійснення здоров'язберігаючої діяльності; виокремлено вміння та навички, які є основою для здійснення здоров'язберігаючої діяльності майбутніх учителів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: *здоров'я, здоровий спосіб життя, молодші школярі, майбутні учителі початкових класів, здоров'яорієнтоване освітнє середовище.*

Постановка проблеми. Здоров'я є непересічною цінністю, має важливе значення в житті кожної людини, становить ключовий аспект національної безпеки, визначає можливості досягнення індивідуального і суспільного добробуту та благополуччя, перспективи стійкого розвитку.

Аналіз змісту міжнародних (Оттавській хартії, 1986; Декларації “Здоров'я – 21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВООЗ”, 1998; Європейській стратегії “Здоров'я та розвиток дітей і підлітків”, 2005; матеріалах сесії Асамблеї ВООЗ “Сприяння зміцненню здоров'я в глобалізованому світі”, 2007; “Новій європейській політиці в охороні здоров'я “Здоров'я 2020”, 2012; ін.) та вітчизняних (Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки; Державній програмі “Здорова дитина на 2008–2017 роки”; Концепції Загальнодержавної програми “Здоров'я 2020: український вимір” на 2012–2020 рр., ін.) документів, в яких задекларована актуальність проблеми здоров'я-збереження, засвідчує, що нову стратегію її розв'язання тісно пов'язують з інноваційними перетвореннями у системі освіти.